

Lezing Restauratie en uitbreiding Frans klooster te Sittard

donderdag 3 oktober 2019, Paul Timmermans (AGS Architects)

Na de verhuizing van het Maaslandziekenhuis naar het nieuwe Orbis Medisch Centrum (nu Zuyderland) in 2009 stond het bestaande ziekenhuiscomplex leeg. Er waren veel afzonderlijke gebouwen uit diverse bouwjaren vanaf 1905 te vinden. Omdat geen vervangende invulling voor de hand lag en de gebouwen niet direct voor een zinvolle en succesvolle herbestemming geschikt waren stond het complex op de nominatie om volledig gesloopt te worden en als woningbouwlocatie opgenomen te worden in het ambitieuze plan "Zitterd Revisited". De gemeente Sittard-Geleen heeft in datzelfde jaar de oudste bouwdelen aangeduid als gemeentelijk monument en de overige bouwdelen laten slopen. Het vrijkomende terrein is daarna tijdelijk ingericht als park en evenemententerrein.

De oorspronkelijke plannen uit Zitterd Revisited zijn door de bouw- en kredietcrisis echter nooit uitgevoerd met als gevolg dat de gemeente Sittard-Geleen eind 2012 zelf eigenaar is geworden. In 2013 heeft de gemeente na een analyse van het complex, dat inmiddels de naam Frans Klooster had gekregen, een verkoopdocument laten maken om het complex te verkopen. Twee van vier geïnteresseerde partijen hebben een plan met invulling (studentenhuisvesting/kantoren) ingediend. Beide plannen bleken financieel niet haalbaar.

In 2014 nam Jan Blokker (Kublo) als vertegenwoordiger van een nieuwe kandidaat contact op met de gemeente om te bespreken of het complex nog beschikbaar was voor herbestemming. Hij sprak namens de huidige eigenaar Yagui Chen, een Chinese belegger uit Shanghai/Maoming. Eind 2014 zijn wij benaderd en toegevoegd aan het ontwikkelteam om de plannen (1^e schetsen waren reeds gemaakt in China) vorm te gaan geven en aan de Nederlandse regelgeving te laten voldoen. Bouwen in Nederland is n.l. volstrekt anders dan bouwen in China. Er zijn daar weinig belemmeringen voor gewenste ontwikkelingen, men kent geen inspraak of ingewikkelde procedures en het algehele bouwtempo ligt veel hoger. Dat de bouwplannen rondom het Frans Klooster nog niet zijn gerealiseerd ligt echter niet aan de Nederlandse regels en stroperigheid, maar aan de spanningen in de economische wereld. De procedures die hier nodig zijn, zijn inmiddels allemaal afgerond. Maar nu terug naar het begin.

Het Frans Klooster kent een lange historie. Het eerste gedeelte, dat diende als klooster voor de Dochters van de Goddelijke Voorzienigheid is in 1905 gebouwd naar ontwerp van architect H. Bertrams. In 1907 volgde de eerste uitbreiding met twee dwarsvleugels om het gebouw dat dienst deed als verpleegkliniek uit te kunnen breiden tot ziekenhuis. Deze uitbreiding was van de stadsarchitect N. Ramakers, die ook het oorspronkelijke Bisschoppelijke College heeft ontworpen. In de periode van 1926 t/m 1932 werden diverse uitbreidingen o.l.v. L. van de Laan gerealiseerd. Dit geheel vormde het "oude klassieke ziekenhuis" dat menigeen heeft gekend. Latere uitbreidingen door architectenbureau Swinkels-Salemans waren uiteraard modern(er) en grootschaliger van karakter.

Om te komen tot een haalbaar en realistisch plan hebben wij op zorgvuldige wijze vele stappen moeten doorlopen. Er is veel en constructief overleg gevoerd in Nederland met allerlei geledingen en afdelingen binnen de gemeente, met de ARK, met de stedenbouwkundig supervisor, maar ook in Shanghai en Beijing met investeerders, advocaten, notarissen en zelfs met een Feng-Shui professor. Die moet n.l. voor een dergelijke investering zijn toestemming geven en dat kan enkel als hij de plannen heeft beoordeeld en goedgekeurd.

Tijdens de planvorming bleek handhaving en integratie van het gehele gemeentelijke monument niet haalbaar. Het plan is toen ontworpen in aansluiting op de kapel en de 2 haakse dwarsvleugels. De architectuurstijl is tijdens het ontwerpproces in overleg met de Feng-Shui professor, de supervisor en de ARK bijgesteld van de aan het publiek getoonde meer klassieke stijl met puntdaken naar een modernere stijl met terugliggende opbouwen. Hierdoor wordt het complex meer verankerd in de huidige tijd.

Bijzonder is de aansluiting van de nieuwbouw op het bestaande. Alle overgangen zijn vormgegeven met glas. Tussen oud en nieuw zijn terugliggende doorlopende glazen gevels voorzien, terwijl de binnenruimte met een glasoverdekt atrium dienst gaat doen als lounge en barriimte voor het hotel. In deze ruimte heb je straks een mooi overzicht van de gerestaureerde bouwdelen en van de nieuwbouwvleugels. De bouwhoogtes van de nieuwbouw hebben een duidelijke relatie met de gesloopte bouwdelen, zodat in maat en schaal het volume voor omwonenden niet wordt vergroot en vergelijkbaar blijft met het oorspronkelijke gemeentelijke monument. Door de aanwezigheid van het omliggende park, het vele groen en het evenementenplein is de beleving al jaren anders dan toen het Maaslandziekenhuis er nog stond als een volledig bebouwd stadsdeel; van buitenaf een vesting, binnen een doolhof.

Belangrijk in het ontwerpproces is vooral de restauratie van de bestaande gebouwen. De technische staat is hier en daar bedroevend, maar het geheel zal in materiaal, detaillering, binnenafwerking, kozijnen e.d. volledig hersteld worden. Bijzonder is dat er een mengeling van houten en stalen kozijnen gebruikt zijn in de haakse dwarsvleugels. In de kapel zijn daarnaast nog de gebrandschilderde ramen van atelier Nicolas uit Roermond aanwezig. Om deze te beveiligen tegen vandalisme gedurende de leegstand van de laatste jaren zijn ze afgedekt. Dit heeft er voor gezorgd dat ze nog steeds in goede staat zijn en ook bij de brand die heeft gewoed in de kapel – waarbij het halve koor is ingestort – geen schade hebben geleden. Deze en andere waardevolle elementen zoals de Terrazzo vloeren in de haakse dwarsvleugels zullen hersteld worden en daarmee onderdeel blijven van de nieuwe ontwikkeling. De bestaande bouwdelen blijven hun historische uitstraling behouden. Gekoppeld aan het omsloten, glasoverdekte atrium zal in de bestaande rondgang tevens een permanente expositie opgesteld worden, die de historie van het gebied en de gebouwen aan het publiek zal tonen.

De huidige technische staat van m.n. de haakse dwarsvleugels betekent echter wel dat vanaf de 2^e verdieping alles moet worden vervangen: dus een nieuwe vloer, nieuwe wanden en een nieuw dak. Hiervoor zal wel bekeken worden of de bestaande pannen hergebruikt kunnen worden. Het binnenwerk, de constructie, de wanden, de kozijnen en de dakkapellen zijn op de meeste plekken volledig vergaan.

Naast de zorgvuldige restauratie van het bestaande zijn ook ecologische en milieuaspecten belangrijk geweest. Het complex had naast de vele mensen die er geleefd en gewerkt hebben veel andere bewoners: marters, vleermuizen, gierzwaluwen en een torenvalk. De huisvesting van deze bewoners is zoals tegenwoordig gebruikelijk niet alleen een zorg voor plannenmakers na de bouw, maar ook tijdens het hele ontwerp- en bouwproces.

Na realisatie van alle plannen zal het Frans Klooster in volle glorie hersteld zijn en met de nieuwe functies (hotel, restaurant, cultuur, expositie, medisch centrum) samen met de op loopafstand gelegen Ligne een nieuwe impuls geven in de vernieuwing van dit deel van het stadscentrum. Daarnaast vormt het de start van de herontwikkeling van dit gebied binnen de stedenbouwkundige visie van Zitterd Revisited, dat door Geert Coenen is herzien n.a.v. de economische ontwikkelingen én de ontwikkeling van het Frans Klooster.